

หลักการไม่เลือกปฏิบัติ

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(Non - Discrimination)

โดย นางสาวจุฬารัตน์ ยะปะนัน
นิติกร ๓ กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในเรื่องของหลัก**ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** (Human Rights) และเรื่อง**หลักความเสมอภาค** (Equality) ซึ่งเป็นป้อมป้องแห่งการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคล และเป็นการวางรากฐานที่ว่า การจะถือเอาความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ว่าจะเป็นในด้านร่างกาย การศึกษา ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งความคิดเห็นทางการเมือง ฯลฯ เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหาได้ไม่

โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่าหลักความเสมอภาคนั้นเป็นหลักสากลก็ว่าได้ ทั้งนี้โดยจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของหลาย ๆ ประเทศ ที่ได้บัญญัติรับรองหลักเรื่องความเสมอภาคไว้เช่นกันไม่ว่าจะเป็นประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และอีกหลาย ๆ ประเทศ แต่ถึงแม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้วางหลักว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคลไว้แล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่าปัญหาเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติก็ยังมีให้เห็นในสังคมไทยอยู่บ่อยครั้ง ทั้งนี้ เนื่องจากการวางหลักเกณฑ์ทางปฏิบัติว่าการเลือกปฏิบัติหรือการไม่เลือกปฏิบัตินั้น ยังไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจนแน่นอนว่ามีขอบเขตแค่ไหนเพียงใด จึงจะถือเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่เลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หากมีปัญหาเกิดขึ้น ก็คงจะต้องว่ากันเป็นเรื่อง ๆ หรือเป็นกรณี ๆ ไป

๑. ทฤษฎีและแนวคิดว่าด้วยหลักการ ไม่เลือกปฏิบัติ

แนวความคิดว่าด้วยหลักการไม่เลือกปฏิบัตินั้นปรากฏทั้งในระดับระหว่างประเทศ และระดับภายในประเทศที่เกิดจากการอนุวัติการ (Implement) ตามข้อตกลงระหว่างประเทศ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือหลักการว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัตินั้นจะรวมไปถึงหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International human rights) และระดับกลไกทางกฎหมายภายในของรัฐต่าง ๆ (National law) ด้วย

๑.๑. หลักการไม่เลือกปฏิบัติตาม หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ (Universal Declaration of Human Rights) เป็นมาตรฐานร่วมกันสำหรับมวลมนุษยชาติทั้งปวงเพื่อให้ถือเป็นหลักปฏิบัติเดียวกัน ในเรื่องของการ ไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคล โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้วางหลักการไม่เลือกปฏิบัติ ไว้ดังต่อไปนี้

**“ข้อ ๑ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมา
อิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและ
สิทธิทุกคนได้รับการประสิทธิประสาท
เหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกัน
อย่างฉันพี่น้อง”**

**“ข้อ ๒ บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและ
เสรีภาพบรรดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดย
ไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใด ๆ
เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา
ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติ
หรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด
หรือสถานะอื่นใด**

นอกจากนี้ การจำแนกข้อแตกต่าง
โดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง

ทางการเมืองหรือทางเรื่องระหว่างประเทศของ
ประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัด จะทำได้
ทั้งนี้ ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราช อยู่ใน
ความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้
การจำกัดแห่งอำนาจอธิปไตยอื่นใด”

**“ข้อ ๗ ทุก ๆ คนต่างเสมอภาคกันเบื้อง
หน้ากฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครอง
ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการ
เลือกปฏิบัติใด ๆ ทุก ๆ คนชอบที่จะได้รับการ
คุ้มครองอย่างเสมอหน้าจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ
อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และต่อการยุยง
ส่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น”**

จะเห็นว่าปฏิญญานี้ได้มุ่งคุ้มครองปัจเจก
ชน (Individual) เพื่อให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่า
เทียมกันภายใต้สังคมเดียวกันและเพื่อให้ได้รับความ
ยุติธรรมอย่างเสมอหน้ากัน นอกจากนี้ยังมีกฎหมาย
หรือความตกลงระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่ได้
บัญญัติรองรับหลักความเสมอภาคไว้เช่นกัน เช่น
**กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ
สิทธิทางการเมือง (International Convention of
Civil and Political Rights) หรือปฏิญญาว่าด้วยสิทธิ
ในการพัฒนา (Declaration on the Rights to
Development) เป็นต้น**

๑.๒ หลักการไม่เลือกปฏิบัติตามระบบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ

กลไกของรัฐในการให้ความคุ้มครองสิทธิ
และเสรีภาพของประชาชนในหลักการไม่เลือก
ปฏิบัติ ปรากฏในฐานะสิทธิขั้นพื้นฐาน
(Fundamental Rights) โดยเป็นสิทธิของบุคคลใน
การเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรของรัฐหรือเข้าไปเป็น
เจ้าหน้าที่ขององค์กรของรัฐ สิทธิดังกล่าว ได้แก่
สิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง สิทธิในการ
สมัครเลือกตั้ง สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ
รวมทั้งสิทธิในการ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
อื่น ๆ เป็นต้น ภาระหน้าที่ของรัฐต่อสิทธิในกลุ่มนี้

รัฐย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องเอื้ออำนวยหรือสนับสนุนให้บุคคลสามารถใช้สิทธินี้ได้ โดยการเอื้ออำนวยหรือการสนับสนุนของรัฐนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของการใช้สิทธิในเรื่องนั้น ๆ หลักการไม่เลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ อาทิเช่น

รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ฉบับปัจจุบันบัญญัติถึงหลักการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา ๒ ดังนี้

“ประเทศฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐอันจะแบ่งแยกมิได้ เป็นสาธารณรัฐทางโลก เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยและสังคม สาธารณรัฐมุ่งประกันให้มีความเสมอภาคตามกฎหมาย โดยมีคำนึงถึงความแตกต่างกันในแหล่งกำเนิด เชื้อชาติ หรือศาสนา สาธารณรัฐเคารพการถือศาสนา ทุกศาสนา

องชาติคือองสามสี มีสีน้ำเงินขาวแดง

เพลงชาติคือ เพลง ลา มาไซแยส

อุดมคติของสาธารณรัฐคือ “เสรีภาพเสมอภาพ และภราดรภาพ”

หลักการของสาธารณรัฐคือ รัฐบาลเป็นของปวงชน โดยปวงชนและเพื่อปวงชน”

รัฐธรรมนูญสหพันธรัฐเยอรมัน ฉบับปัจจุบัน บัญญัติถึงหลักการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา ๓ ดังนี้

“๑. มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย

๒. ชายและหญิงมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย รัฐผู้พันที่จะต้องดำเนินการให้มีความเสมอภาคอย่างแท้จริงระหว่างหญิงและชายและจะต้องดำเนินการให้ยกเลิกอุปสรรคที่ดำรงอยู่

๓. บุคคลย่อมไม่ถูกเลือกปฏิบัติหรือมีอภิสิทธิ์เพราะเหตุในเรื่องเพศ ชาติกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ชาติ ถิ่นกำเนิด ความเชื่อ หรือความคิดเห็นในทางศาสนาหรือในทางการเมือง

บุคคลย่อมไม่ถูกแบ่งแยกด้วยเหตุเพราะความพิการ”

รัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐออสเตรเลีย ฉบับปัจจุบันบัญญัติถึงหลักการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา ๗ ดังนี้

“๑. พลเมืองของสหพันธ์ทุกคนมีความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย อภิสิทธิ์จากการเกิดเพศ สภาพร่างกาย ชนชั้น ศาสนาไม่อาจมิได้ บุคคลย่อมไม่ถูกกีดกันเพราะความพิการ สาธารณรัฐผู้พัน ที่จะคุ้มครองความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อคนพิการและบุคคลธรรมดาทั่วไปในทุกแง่มุมของชีวิตประจำวัน

๒. สหพันธรัฐ มลรัฐและเทศบาลรับรองหลักความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง มาตรการที่มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคดังกล่าว ย่อมได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามาตรการเหล่านั้นต้องการจัดความ ไม่เสมอภาคที่ดำรงอยู่....”

๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒.๑ หลักการไม่เลือกปฏิบัติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนั้น ได้มีการบัญญัติหลักการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญไทยฉบับก่อน ๆ ที่เคยมีมา สำหรับ**หลักการไม่เลือกปฏิบัติ** ตามรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

“มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญยังได้กล่าวถึงหลักความเสมอภาคไว้ ซึ่งโดยภาพรวมแล้วหลักความเสมอภาคนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักเสรีภาพ เนื่องจากเป็นหลักการที่จะทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพเป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทุก ๆ คน ซึ่งหากเสรีภาพใช้ได้เพียงบุคคลบางคนเท่านั้น ในขณะที่บุคคลบางกลุ่มเข้าถึงไม่ได้ กรณีดังกล่าวก็ไม่อาจถือว่ามีเสรีภาพแต่ประการใด หลักความเสมอภาคจึงเป็นพื้นฐานของหลักเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการทำให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายจึงเป็นหลักการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกันและจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้

๒.๒ ปัญหาการเลือกปฏิบัติในสังคมไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยยังมีปัญหาในเรื่องการเลือกปฏิบัติตามหลักการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ปรากฏให้เห็น เป็นต้นว่า สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ โดยการเอื้ออำนาจหรือการสนับสนุนให้พลเมืองของรัฐสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบคัดเลือก การเอื้ออำนาจในการรับสมัครให้กระจายไปอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างเท่าเทียมกันและอย่างทั่วถึงโดยไม่จำกัดอยู่แต่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ

ปัญหาในหลักการไม่เลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญที่ปรากฏขึ้นมีให้เห็นในหลายกรณี เช่นกรณีตัวอย่าง ปัญหาการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อเข้ารับราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา แต่คณะกรรมการข้าราชการตุลาการพิจารณาเห็นว่า มีสภาพร่างกายที่ไม่เหมาะสม ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งเรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๔๕ ว่า “รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ได้บัญญัติเป็นหลักการว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันจะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ แต่ต้องยอมรับว่า ในกรณีที่หน่วยงานใดจะรับบุคคลเข้าปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งใด ต้องพิจารณาถึงความสามารถและความเหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วย ซึ่งตำแหน่งผู้พิพากษาเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติโดยปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธย

พระมหากษัตริย์ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา มิใช่เพียงแต่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีในห้องพิจารณาเท่านั้น บางครั้งต้องเดินทางไปนอกศาล ปฏิบัติหน้าที่ เช่น เพื่อเดินเผชิญสืบ การพิจารณาเพื่อรับสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้พิพากษา จึงมีมาตรการที่แตกต่างและเข้มงวดกว่าการคัดเลือกบุคคลไปดำรงตำแหน่งอื่นอยู่บ้าง และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) **คำว่า “มีกาย... ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ”** จะใช้ควบคู่กับมาตรา ๒๖ (๑๑) ที่บัญญัติว่า “เป็นผู้ที่ผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจโดยคณะกรรมการแพทย์ จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.ต. กำหนดและ ก.ต. ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการแพทย์แล้วเห็นว่าสมควรรับสมัครได้” **ซึ่งพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับ เป็นลักษณะตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ ซึ่งไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐ แต่อย่างใด”**

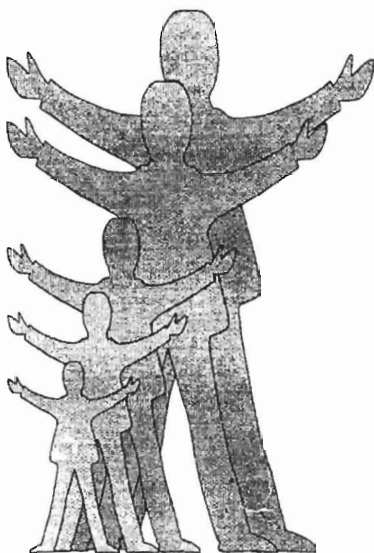
นอกจากนี้ ยังมีกรณีตัวอย่างปัญหาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งคดีนี้ผู้ร้องเห็นว่าพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๙ บัญญัติให้สิทธิ แต่เฉพาะหญิงต่างด้าวซึ่งสมรสกับชาย สัญชาติไทยว่า สามารถขอสัญชาติไทยได้ โดยมีได้บัญญัติให้สิทธิของชายต่างด้าวที่สมรสกับหญิงสัญชาติไทย จึงเป็นบทบัญญัติที่เป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศและคดีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๓๗/๒๕๔๖ ว่า “การได้สัญชาติไทยโดยการสมรสของคนต่าง

ด้าวเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ โดยตราเป็นกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติสัญชาติฯ ในมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าว และได้สมรส กับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่ กำหนดในกฎกระทรวง” และวรรคสองบัญญัติว่า “การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ ในดุลพินิจของรัฐมนตรี” จึงย่อมเป็นอำนาจของรัฐที่จะ ตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ **ซึ่งเมื่อพิจารณา บทบัญญัติดังกล่าวแล้วไม่ถือว่าเป็นบทบัญญัติที่ ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในกฎหมายระหว่าง ชายและหญิง หรือเป็นการทำให้ชายและหญิง ไม่ได้มีสิทธิเท่าเทียมกันด้วยเหตุที่เป็นมาตรการ ที่รัฐกำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและ ความมั่นคงของประเทศ และตามพระราชบัญญัติ นี้ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในสถานะของบุคคลแต่ ประการใด จึงไม่ใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่ เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องเพศและไม่ขัดกับกฎหมายระหว่าง ประเทศ ดังนั้น พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๙ จึงบัญญัติขึ้นสอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ แล้ว”**

นอกจากนี้ สังคมไทยยังมีความสับสน บางประการในปัญหาว่าด้วยหลักการ ไม่เลือกปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้น ในหลายต่อหลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นการกำหนด คุณสมบัติ ๔ ประการ เพื่อสอบเข้าเป็นนักศึกษา พยาบาล การเลือกปฏิบัติทางศาสนาต่อประชาชน ใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือแม้กระทั่ง ข้อโต้แย้งในประเด็นเรื่องความเสมอภาคของสตรี ในสิทธิการเข้าไปเคารพสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตาม ความเชื่อทางศาสนาหรือตามจารีตประเพณี ของท้องถิ่น ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้อง ร่วมกันกำหนดขอบเขตของหลักการไม่เลือก ปฏิบัติ ให้มีความชัดเจนและปรากฏอย่างเป็น

รูปธรรมยิ่งขึ้น เพราะมีฉะนันทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของ
ประชาชนคงจะไม่มีคามหมายใด ๆ หรือเป็น
เพียงแค่ความฝันลม ๆ แล้ง ๆ เท่านั้น

บรรณานุกรม

จรัญ โฆษณานันท์, “สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน
ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทาง
สังคม”, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
นิติธรรม, ๒๕๔๕.

อุดม รัฐอมฤต , บรรเจิด สิงคะเนติ และ นพนิธิ สุริยะ,
“การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือ
ใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตาม
มาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐”,
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดนานาสังพิมพ์,
๒๕๔๔.

บรรเจิด สิงคะเนติ, “หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ
และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตาม
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐”, กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๓.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ , “หลักความเสมอภาค”,
ในหนังสือรวมบทความกฎหมายมหาชน
จากเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่ม ๓,
จัดพิมพ์โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
(กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด, ๒๕๔๗) :
๓๖๔ – ๓๘๓.